

80 aastat tagasi Käsms

1884. a. sügisel avas ukseid meie piirkonna esimene ja ainus merekool. Selle asutasid Palmse ja Käsms ärksamad talu- ja meremehed. Juba 1880-ndate aastate algusest peale peeti kirjavahetust Moskva Mereasjade Edendamise Seltsiga, mille eesotsas seists lätlastest merendustegelane K. Valdemar. 1. aprillil 1884. a. moodustati koolikomitee, seejärel koostati põhikiri ja hangiti sobivad ruumid. Esimesel õppeaastal asusid 18 noormeest Käsms merekoolis ligi- ja kaugesõidutüürimehe elukutset omandama.

Algul oli uuel koolil suuri raskusi. Koolikomitee lõhenes: osa mehi tahtis kooli üle viia Vösule. Seda taotlust toetas ka valitsus. Enamik

pooldas aga asukohana Käsmut. Kokkulepet ei saavutatud, esimene koolijuhataja kolis ära Vösule. Õpilased, peale ühe poisi, jäid aga Käsmsu. Siia tuli peagi uueks juhatajaks tubli kaugesõidukapten Joosep Melbaum ja kool jätkas tööd. Valitsuselt toetust ei saadud, juhataja töötas esimese aasta ilma palgata. Siis aga sulges vaevalt hingitsev merekool Vösul ukseid ja Käsms jäi eriharidusega meremeeste ettevalmistamise ainsaks keskuseks Lääne-Virumaal.

1887. a. sügisel valmis Käsms merekooli uus hoone. Selles, veel praegu Käsms rannas seisvas hoones töötas kool kuni sulgemiseni 1931. a.

Käsms merekool tegutses

üldse 47 aastat. Selle aja jooksul õppisid seal 1664 õpilast. Enamik neist omandas tüürimehe, ligi 100 noormeest aga kaugesõidukapteni kutse.

Käsms merekooli osa Eesti meresõidu ajaloos on küllalt suur. Käsms hariduse omandanud asjatundlikke ja osavaid laevajuhte sõitis peaaegu kõigil maailma meredel. Samal ajal andis merekooli eksisteerimine Käsms erilist hoogu kohaliku laevaehituse ja meresõidu arenemisele. 1870—1880-ndal aastail soetasid Käsms meremehed endale väikesi rannasõidupurjelaevu, millega vedasid puid Tallinna ja telliskive Peterburi. 1891. a. ehitas aga Joosep Kristenbrun siin esimese kaugesõidupurjelaeva «Salme». See viis Käsms meremehed juba ookeanile. Elavam laevaehitus algas Käsms moodunud sajandi lõpu-aastail ja jätkus käesoleva sajandi alguses.

Käsmsust kujunes Viru ranniku kuulsaim meresõidukeskus.

O. LANDBERG